

PORKOLÁB IMRE

A hadviselés adaptációja: harc az emberi elméért**Adaptation of warfare from an intelligence point of view****Absztrakt**

A szerző cikkében a jelenlegi Ukrán konfliktus tapasztalatait figyelembe véve a hírszerző szervezetek, szervezeti kultúrájának irányultságait elemzi. Megállapítja, hogy az új típusú hibrid hadviselés, ami az irreguláris és a hagyományos hadviselési forma összefonódásának eredménye a lakosságközpontú szemléletet magáénak vallja és az emberi elmét tekinti a legfőbb hadszíntérnek. Ebből adódik, hogy felül kell vizsgálni a hírszerző szervezetek irányultságát és a hírszerzési adatok továbbításának rendszerét annak érdekében, hogy a jövőben időszerű és hatékony válaszokat adhassunk hasonló kihívások esetén. Megállapítja továbbá, hogy a hadviselés irreguláris formájának jelentősége tovább növekszik a jövőben és már nem tekinthető csak a konvencionális gondolkodók másodlagos (vagy tartalék) megoldásának, mert integrált keretek között, lényeges és sarkalatos része lehet a stratégiának. Olyan egy opcióként kell kezelni, ami széles körű lehetőséget biztosít a stratégiai döntéshozóknak és egyre összetettebbé teszi a jövőbeni konfliktusokat.

Abstract

The author in this article analyzes the modern Russian strategy and the Ukrainian crisis and makes recommendations for the intelligence services. He suggests that the hybrid warfare strategy integrates the irregular and conventional forms of warfare with a focus on the population centric approach and influence operations. His recommendation is a cultural change and a focus shift within the intelligence community in order to facilitate timely and adequate responses in similar future conflicts. He also suggests that the importance if the irregular form of conflict is increasing and it is no longer a neglected or supporting piece of warfare, but a key component of the overall strategy. It is an option, which gives multiple choices to strategic decision makers and makes future conflict even more complex.

A közelmúlt ukrainai eseményei rávilágítottak arra, hogy a háború művészete nem statikus. Jelenleg tanúi lehetünk egy újabb átalakulásnak, amely alapjaiban változtathatja meg az

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

elképzelésünket a háború megvívásával kapcsolatban. Nem meglepő tehát, hogy a wales-i NATO csúcstalálkozón is kiemelten foglalkoznak ezzel a témával a tagországok. A háború művészete (ahogyan azt jelenleg ismerjük) adaptációs folyamat eredménye. Azóta, hogy Thuküdidész sorait olvashatjuk a peloponnészoszi háborúról, megfigyelhetjük a hadviselés dinamikusán változó karakterét, melyből napjainkban leginkább szembeötlő jelenség az *integráció*.

A hadviselésben a különböző területek együttes használata (kinetikus és nem kinetikus), valamint a háború formáinak összemosódása egyaránt megfigyelhető. Katonai szemszögből nézve nehéz nem észrevenni a haderőnemek és a hírszerző szervezetek, valamint a különböző kormányzati és nem kormánysszervezetek szorosabb együttműködését, az irreguláris hadviselés különböző formáinak (gerilla hadviselés és terrorizmus) összemosódását és újabban a hagyományos és irreguláris erők integrált használatát. Ezen területek és formák együttes, közös stratégia által vezérelt használata és összehangolása hibrid hadviselést eredményez, amely különösen a hagyományos elveket valló haderővel szemben bizonyul hatásosnak.

A hadviselés ezen területei és formái nem új keletűek, mivel a háborúra való felkészülés folyamata a történelem során szinte mindig tetten érhető volt. A hagyományos hadviselés során bizonyos jelekből a hírszerző szervek idejekorán következtetni tudtak arra, hogy fel kell készülniük a fegyveres konfliktusra. Például 2008-ban Grúziában, az orosz haderő hónapokig vasútvonalakat és utakat épített annak érdekében, hogy a logisztikai ellátást biztosítani tudja. A hadviselő felek tehát időben fel tudtak készülni a konfliktusra, és a politikai vezetésnek is volt ideje arra, hogy diplomáciai úton megtegye a szükséges lépéseket. Irreguláris hadviselés alkalmazása estén annak elhúzódó jellege szintén lehetővé tett egy megfelelő ellenstratégia kidolgozását és alkalmazását a műveleti területen.

Úgy tűnik azonban, hogy a hadviselés integrálódása több problémát is felvet, amelyek közül a cikkben két problémára szeretnénk különösen felhívni a figyelmet. Az első a lerövidült reakcióidő, a második pedig a válaszreakció megfelelő kalibrációja. Az ukrainai helyzet bebizonyította, hogy a hibrid hadviselési forma alkalmazásával jelentősen lecsökken az előrejelzés ideje (vagy akár felderíthetetlenné is válhatnak), amelyből következtetni lehet, hogy a hírszerző szervek fókuszja nem megfelelő. Ugyanakkor a politikai vezetésnek sincs elegendő ideje arra, hogy konszenzusos fellépést eszközöljön ki záros határidőn belül. A válaszreakció kalibrálásának tekintetében elmondható, hogy a hibrid típusú fenyegetésekkel szemben egy teljesen másfajta szemlélet és hozzáállás szükséges a legfelsőbb vezetés részéről, amely jelentősen befolyásolja az alkalmazott erők tevékenységét.

Azt követően, hogy bemutatjuk milyen átalakuláson ment keresztül a hadviselés annak érdekében, hogy lehetővé váljon a hibrid hadviselési forma, bemutatjuk az új orosz stratégia jellegzetességeit és azt a fajta szemléletet, amely a hibrid hadviselést eredményezi és támogatja, majd ezt követően az információs fölényre helyezve a hangsúlyt a hírszerző közösség szervezeti kultúra változásának szükségességére hívjuk fel a figyelmet.

AZ ÚJ HADSZÍNTÉR: AZ EMBERI ELME

Az evolúciós elméleteket Darwin nevéhez kötjük, bár maga Darwin is hivatkozik művében számos tudósra, akik már előtte is kutatták ezt a területet. Darwin egyik legnagyobb felismerése a fajok eredetével kapcsolatban felhívja a figyelmet az adaptáció szükségességére és fontosságára. Az *adaptáció* alkalmazkodási folyamatot jelent. Kétféle adaptációról beszélhetünk. Egyrészt az egyedek alkalmazkodhatnak, adaptálódhatnak környezetük megváltozásához (ez az egyedi adaptáció), de adaptációnak nevezzük azt az evolúciós folyamatot is, amikor egy-egy populációban egyes öröklődő tulajdonságok, illetve az őket meghatározó allélok gyakorisága generációról-generációra következetesen növekszik, más öröklődő tulajdonságok rovására. A folyamat eredményeként a populációra, szervezetre jellemzővé váló tulajdonságot magát is adaptációnak nevezzük.

Az adaptációs folyamat tehát tulajdonképpen az adott organizmus illeszkedését szolgálja a megváltozott környezetbe. A hadviselés a történelem folyamán szintén egy adaptációs folyamaton keresztül fejlődött olyanná, ahogy azt jelenleg ismerjük és eddig alapján véve két viszonylag jól elkülöníthető formára volt bontható: hagyományos hadviselésre és irreguláris hadviselésre. Ez a két forma régóta jelen van a hadviselés történetében. Tulajdonképpen a hagyományos hadviselés az újabb forma, hiszen az arra utaló első írásos emlékeink Mezopotámiából származnak. Ez a fajta hadviselés vált egyeduralgó legitim formává a vesztfáliai béke megkötése óta, amikor az államok fenntartották a jogot maguknak arra, hogy hadat üzenjenek más államoknak.

Az irreguláris hadviselésre¹ összefoglalásképpen a kisméretű kötelékek leleményes módon történő alkalmazása² volt a jellemző az évszázadok folyamán. Az irreguláris hadviselést alá és túl is becsülték már stratégiai tervezők a történelemben. Tény, hogy a legtöbbet kutatott formája az irreguláris hadviselésnek, a gerilla hadviselés az esetek közel felében³ ért csak el sikert és legtöbbször bizonyos előfeltételeknek⁴ kellett teljesülnie ahhoz, hogy a gerillák sikeresek lehessenek. Az irreguláris hadviselésre is a folyamatos adaptáció volt a jellemző és az elmúlt ötven évben számos tényező változása miatt egyre nagyobb hatásfokkal volt képes érdekérvényesítésre, így gyakran alkalmazott és közkedvelt hadviselési formává vált.

¹ Az irreguláris hadviselést a szerzők három alapvető formára bontják, ezek a gerilla hadviselés, a terrorizmus és a különleges műveletek. Ezekre jellemző a kisméretű kötelékek leleményes módon történő alkalmazása.

² John Arquilla, *Insurgents, Raiders and Bandits: How Masters of Irregular Warfare have Shaped Our World* (Ivan R. Dee, Chicago) 2013.

³ Max Boot, *Invisible Armies*, p 559

⁴ Ilyen előfeltétel a lakosság bizonyos szegmenseinek elégedetlensége, egy hatásos ideológia, amely támogatja a lakosság mozgósítását és felhasználható propaganda célokra, illetve lehetőség szerint külső támogatás és menedékek, amelyek biztosítják a gerillaharc elhúzódó és hosszú ideig fenntartható jellegét.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

Az egyik ilyen tényező, amely hozzájárult az irreguláris hadviselés térnyeréséhez a közvélemény szerepének felerősödése volt. Az irreguláris hadviselési elveket valló felek rendkívül leleményesnek mutatkoztak abban, hogy a helyi lakosságot és a nemzetközi közvéleményt megnyerjék az ügyüknek és támogatottságot szerezzenek maguknak. A hagyományos hadviselést képviselő felek mindig lassabban értették meg ennek a tényezőnek a fontosságát és a lakosságközpontú szemlélet helyett sok esetben továbbra is az ellenségre fókuszálva próbáltak konfliktusokat megoldani. Ez a szemléletbeli különbség tette lehetővé az irreguláris hadviselést folytató felek számára, hogy egyre jobban összemossák a határvonalakat a gerillaharc és a terrorizmus között. Napjaink konfliktusaiban már csak nagyon nehezen lehet különbséget tenni ezen formák között.

Szintén viszonylag új trend a hagyományos és az irreguláris formák összekapcsolása. Ez sem új keletű azonban, hiszen stratégiai szintű koordinációjukra⁵ a múltban is számos példa volt már. Napjainkban a két forma szinte teljes integrációjának lehetünk szemtanúi, amely hibrid hadviselési formát eredményezett. A hibrid hadviselési forma eredményeképpen a hagyományos és irreguláris formák egymással egy időben, közös cél érdekében, összehangoltan kerülnek alkalmazásra és ez újszerű és váratlan kihívások elé állítja azt a felet, amelynek a hibrid haderővel kell szembenéznie.

Integrációs elméletek voltak már korábban is, de ezeket a valóságban nem voltak képesek megvalósítani és alkalmazhatóságukat illetően a szakmai vélemények is megoszlottak. A Határok Nélküli Hadviselés⁶ koncepciójára 1999-ben figyelt fel a nagyvilág, mivel ez a koncepció a különböző hadviselési formák integrációjának lehetőségére és a hadviselés területeinek (kibertér is) ötvözésére és ezek együttes alkalmazására tett javaslatot. Megvizsgálva a jelenlegi orosz stratégiát, úgy tűnik, hogy pontosan ennek a koncepciónak a megvalósítására törekednek. A határok nélküli hadviselés legfontosabb elemei⁷ a következők:

- mindenirányú – valamennyi terület lefedése (kibertér és űrhadviselés is), illetve a háború aspektusai széles tárházának (politikai, gazdasági, kulturális) teljes kiaknázása;
- szinkronicitás – egy időben, valamennyi területen indított műveletek alkalmazása, amelyek hatásai egymást erősítik, és integrált megközelítést tesznek lehetővé a háború formáinak stratégiai szinten történő teljes integrációjával;
- aszimmetria – bár az aszimmetria sokak szerint csak erőforrás aszimmetriát jelent, de a határok nélküli hadviselés nagy hangsúlyt fektet az információs aszim-

⁵ Thomas Huber, *Compound Wars: The Fatal Knot* (Fort Leavenworth, KS: Command and General Staff College, 1996).

⁶ *Unrestricted Warfare* (magyarul "határok nélküli hadviselés") címmel 1999-ben írt egy tanulmánykötete két kínai ezredes, Qiao Liang (乔良) és Wang Xiangsui (王湘穗). <http://www.cryptome.org/cuw.htm>

⁷ Qiao Liang and Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare* (Beijing: PLA Literature and Arts Publishing House, February 1999) pp 204-216

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

metriai felismerésére és az információs fölény kialakítására annak érdekében, hogy a lakosságot befolyásolni tudják.

Az orosz katonai gondolkodásmódra évszázadok óta jellemző volt, hogy kiszámíthatatlan ellenféllel kellett felvenniük a harcot és ez a hadviselési elvek folyamatos evolúcióját⁸ eredményezte. Sokszor nem volt rá mód, hogy kiszámítsák az ellenség harcmodorát, így az egyetlen módja a túlélésnek az volt, ha adaptálódtak a folyamatosan változó környezethez és ez rányomta a bélyegét az emberek gondolkodásmódjára, amely viszont folyamatos adaptációt tett lehetővé.

Jelenleg az új stratégia⁹ kihasználja az orosz haderő erősségeit, ugyanakkor kiemelt hangsúlyt fektet az információs műveletekre. A hadviselés formáinak ötvözésével, nemkatonai eszközökkel és indirekt módszerekkel információfőlény kialakítására és megtartására törekedve próbálnak sikert elérni.

A közelmúltban, 2013 februárjában, Geraszimov tábornok is kihangsúlyozta, hogy a háború szabályai megváltoztak.¹⁰ Az új stratégia vonatkozásában felhívja a figyelmet arra, hogy a katonai és nem katonai műveletek aránya egy a négyhez, a nem katonai műveletek javára. Ahogyan az a lenti ábrán is látható, megnövekedett a befolyásolás fontossága és inkább ezt a módszert preferálják a pusztítással szemben. A közvetlen katonai beavatkozás helyett indirekt módszerek alkalmazására helyezik a hangsúlyt, kiszélesítik a háború különböző aspektusait és a technológiai aspektusokon túl a kulturális aspektusok is jelentős szerepet játszanak. Az irreguláris hadviselésre képes erők (különleges műveleti erők és egyéb, egy adott területen fellelhető szakadár csoportok) szerepe felerősödik a befolyásoláson alapuló stratégia támogatása érdekében.

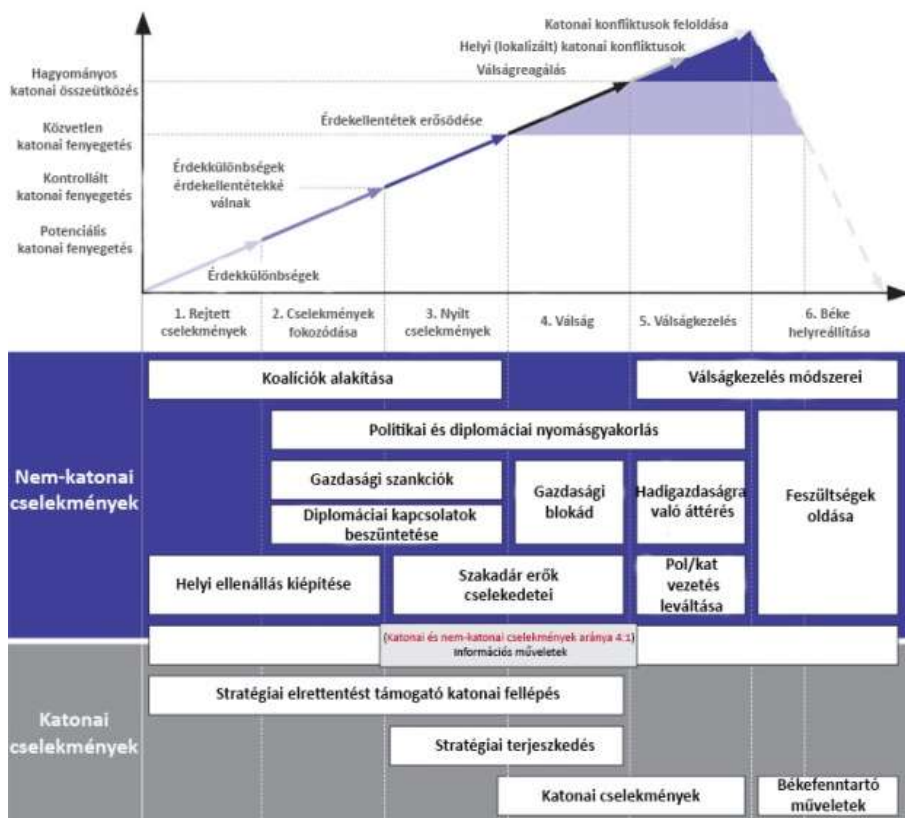
⁸ Shillingford, Ron (2000) *The elite forces handbook of unarmed combat*. NY: Thomas Dunne Books

⁹ Col. S.G. Chekinov (Res.), Doctor of Technical Sciences Lt. Gen. S.A. Bogdanov (Ret.), Doctor of Military Sciences, *The Nature and Content of a New-Generation War, Military Thought: A Russian Journal of Military Theory and Strategy*, East View Press, No. 4, 2013

¹⁰ Dr Mark Galeotti, *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War*, July 2014.07.06. Internet, last accessed on 2014.08.01. <http://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

A nem-katonai módszerek használata a válsághelyzetek kialakulása és kezelése során¹¹

Ez a stratégia jelentős elmozdulást tükröz a hagyományos megközelítéstől és az emberi elme befolyásolhatóságát veszi alapul a siker kivívása érdekében. Az új hadszíntér tehát a lakosság gondolkodása. Ebben a háborúban pedig a hibrid módszerek alkalmazásával nem szükséges nagyméretű csapatösszevonásokat végrehajtani, elég, ha valaki a befolyásolás módszereit tökélyre fejleszti.

¹¹ Az ábra eredetileg egy Orosz internetes oldalon közzétett cikkben volt elérhető. Valery Gerasimov. "Ценность науки в предвидении." Военно-промышленный курьер, 8 szám (2013 február 27). URL: <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>. Utolsó elérés ideje: 2014-08-19 17:07:53

A stratégiát elemezve az is felismerhető, hogy bár az erőforrás aszimmetria döntő lehet egy esetleges konfliktus kimenetelét illetően, de az információs aszimmetria (az információs fölény kialakítása) legalább ekkora jelentőséggel bír. Amennyiben a lakosság gondolkodásmódja a döntő tényező (az erő kifejtés központja) és sikerül az egyik félnek információs fölényt kialakítania, akkor a lakosság befolyásolásán keresztül az irreguláris elemek könnyen támogatókat találhatnak a helyi lakosok között a céljaik megvalósítása érdekében. Ezt a módszert alkalmazták évszázadok óta az irreguláris hadviselést alkalmazó felek, de úgy tűnik, hogy a hibrid hadviselésnek is ez az egyik központi eleme. Amennyiben sikerül zavart kelteni és a legitim kormányhatalom ellen fordítani a saját lakosságot, a kialakult konfliktust már viszonylag könnyen támogathatják különböző módszerekkel annak érdekében, hogy a polgárháború látszatát keltve a háttérből irányítva, a háborús küszöböt át nem lépve (tényleges katonai beavatkozás nélkül) is sikereket érjenek el.

A Krími félsziget megszállása is bizonyítja a hibrid beavatkozás hatékonyságát. Három hét leforgása alatt, anélkül, hogy hagyományos katonai erők átlépték volna a határt, sikerült 190 bázist elfoglalni és nem-katonai módszerekkel befolyási övezetté alakítani a területet. A műveletekben elsősorban különleges erők, speciálisan képzett légiszállítású csapatok, pszichológiai hadviselést folytató kötelékek vettek részt és arra törekedtek, hogy nyílt összehúzó és tűzharc elkerülésével, a helyi lakosság és helyi katonai erők befolyásolásával viszonylag békésen megszállják a területet.

INFORMÁCIÓS FŐLÉNY KIVÍVÁSA A HÍRSZERZŐ KÖZÖSSÉG SZERVEZETI KULTÚRÁJÁNAK MEGVÁLTOZTATÁSÁVAL

Az orosz stratégiai megközelítés rendkívül összetett, mivel kimondottan törekszik a NATO reakció-küszöb alatt tartásra (ezzel téve lehetővé egy „hűvös háborús” helyzet kialakulását), illetve emiatt jelentősen megnehezítve a hiteles és legitim válaszadást a legtöbb esetben. A hibrid stratégia rendelkezik az irreguláris hadviselés minden előnyével, mindemellett hihetetlenül gyors lefolyású, ugyanis közel sem igényel annyi időt, mint egy irreguláris stratégia végrehajtása. Látható, hogy a háború megvívása egy egyre összetettebbé váló tevékenység, ami elsősorban hatékony hírszerző támogatást követel meg, amelyben elengedhetetlen a stratégiai szintű döntéshozatal terén a képességek felülvizsgálata.

Az emberi dimenzió, mint elsődleges hadszíntér, komoly változásokat kíván meg a katonai hírszerzés fókuszát és szervezeti kultúráját terén. Egy „hűvös háború” hatékony megvívásához, a döntéshozóknak a környezet emberi dimenziójának összetettségével és dinamikájával kell tisztában lenniük, nem pedig az ellenség hagyományos értelemben vett fizikai tulajdonságaival.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

A jövő konfliktusai során (beleértve a nemzetek között lezajlókat is) egy új-generációs háború, illetve az információs és pszichológiai hadviselés fog dominálni.¹² Az új indirekt megközelítés kombinálni fogja a politikai, gazdasági, információs, humanitárius és más nem katonai eszközök széles skáláját annak érdekében, hogy elsősorban információs fölény gyakorlásával semlegesítse az ellenség tevékenységét.

A lakosságért vívott harc minden szintet érint. Pontosan ez az a terület, ahol a háborút meg lehet nyerni, vagy el lehet veszíteni. Az irreguláris hadviselés abban is különbözik a hagyományos konfliktusoktól, hogy ott „a harcászati szintű információk is stratégiai jelentőséggel bírnak.”¹³ Emiatt a határvonal a stratégia és harcászati szintek között elmosódik, az információáramlás iránya pedig főként ellentétes irányba történik.

A hagyományos konfliktusok során, az információs fölény kivívása érdekében, minden jelentős tevékenység a lehető legmagasabb szinten kerül koordinálásra, és elsősorban a szembenálló fél fizikai jellemzőiről (az ellenség ereje, pozíciója és aktuális tevékenysége) hivatott tájékoztatást nyújtani a döntéshozóknak. A részletekből összeálló kép ugyanis általában tisztább, ahogy haladunk egyre feljebb a szervezeti hierarchiában. Ezzel szemben az irreguláris hadviselés során a potenciálisan befolyásolás alá vonható emberi környezet az elsődleges, ami miatt az információ elsősorban lentről kell, hogy áramoljon felfelé úgy, hogy közben széles körben és valós időben elérhető minden szinten a legszélesebb közönség számára. Ez a legjobb információ források közé emeli a helyszínen lévő csapatokat, ugyanis általában ők a legtájékozottabbak a helyi viszonyokat illetően.

A hibrid háborúk a lakosság meggyőzésével, nem pedig az ellenség megsemmisítésével nyerhetőek meg.¹⁴ Vagyis a teljes emberi dimenziót kell befolyás alá vonni a stratégiai célok elérése érdekében. Ez kell, hogy legyen a hírszerző közösség fő erő kifejtésének iránya is, aminek érdekében átfogó képpel kell rendelkeznie a lakosságról, és képesnek kell lennie ellen-befolyásoló műveletek támogatására. Sajnálatos módon három ok miatt, a hírszerző szolgálatok jelenlegi működési sajátosságai csak korlátozottan teszik lehetővé a szükségesség (nem az ellenséggel kapcsolatos) információk gyűjtését és feldolgozását.

Mindenekelőtt, a szervezeti kultúrát kell átalakítani. A legtöbb NATO tagország hírszerző tevékenysége továbbra is „kürtökbe” (stovepipes) van szervezve, vagyis a szolgálatok felépítése információgyűjtő eljárásokra alapozva vertikálisan, nem pedig felderítési feladat vagy probléma központúan történik. Így a hírszerző szolgálatok kénytelenek védelmezni képességeiket és szervezeti érdekeiket az erőforrásokért folytatott mindennapos versen-

¹² Col. S.G. CHEKINOV (Res.), and Lt. Gen. S.A. BOGDANOV (Ret.). “The Nature and Content of a New-Generation War.” *Military Thought*, 2013. (pp. 16)

¹³ Major General Michael T. Flynn (USA), Captain Matt Pottinger (USMC), and Paul D. Batchelor (DIA). *Fixing Intel: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan*. Voicices from the field. Washington, DC, January 2010.

http://www.cnas.org/files/documents/publications/AfghanIntel_Flynn_Jan2010_code507_voices.pdf. (pp. 11)

¹⁴ Flynn: *Fixing Intel* (pp. 24)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

gés során. Emiatt releváns információk esnek csapdába a különböző túlminősített és egymással soha nem találkozó hírszerző csatornáknak¹⁵ úgy, hogy emellett nagyrészüket ignorálja is a hírszerző közösség. Ez a szervezeti felépítés nem teszi lehetővé az időbeni adaptációt és az információs fölény kivívását a közeljövőben.¹⁶

Másodsorban a hagyományos nemzeti szintű hírszerző támogatás egészen mostanáig szinte kizárólag az ellenséges csapatok helyzetére, országokra, és a fegyveres erőkre vonatkozó *általános információk gyűjtésére, valamint nagy értékű célpontokra koncentrált*¹⁷ olyan társadalmi, demográfiai információk értelmezése, illetve pszichológiai tanulmányok készítése helyett, melyek különböző kultúrájú tömegek hatékony befolyásolását segítik elő. Annak ellenére, hogy az emberi dimenzió átfogó megértése kritikus fontossággal bír az összetett irreguláris konfliktusok során, a jelenlegi hírszerző rendszer nem képes kritikus kérdések megválaszolására lakosság központú hadviselés során. A probléma része továbbá az is, hogy a megrendelők (akik a kérdéseket felteszik) nincsenek tisztában a teljes spektrumú felderítő támogatás képességeivel. Emiatt a szükségesnél több alkalommal marad ki a felderítő körfolyamatból az irányítás és feladatszabás, így a hírszerző elemek sok esetben maguknak szabnak feladatot¹⁸ és utólag keresnek kérdéseket a meglévő válaszokhoz.

Harmadrészt, olyan komplex problémák átlátásához, mint a lakosság központú hadviselés elengedhetetlen lenne a *széleskörű információ megosztás* a hírszerző elemek között. Ennek ellenére a releváns információkhoz történő hozzáférés még mindig nehézkes. Az emberi környezetre vonatkozó adatok többsége nagyobb mennyiségben lenne elérhető, a korábbi hidegháborús felfogás azonban még mindig másodrangúnak bélyegzi a nyílt forrásból történő információszerezést. Samuel V. Wilson, az amerikai Védelmi Hírszerző Ügynökség (Defense Intelligence Agency, DIA) korábbi igazgatója, a jelenséget tökéletesen összefoglalta: A hírszerzési adatok kilencven százaléka nyílt forrásból származik. A maradék tíz százalék, a titkos információgyűjtés csak kalandosabb.¹⁹

Következésképpen, a lakosság központú hadviselés támogatása *két komoly megközelítésbeli változást kíván meg a hírszerző közösségtől*. Mindenekelőtt, a katonai hírszerzés *fókuszát* el kell tolni a hagyományos katonai célpontokról az emberi dimenzió felé. Másodsorban, jóval rugalmasabbá kell tenni az *információáramlás* rendjét.

¹⁵ Flynn: Fixing Intel (pp. 17)

¹⁶ Col. S.G. CHEKINOV (Res.), and Lt. Gen. S.A. BOGDANOV (Ret.). "The Nature and Content of a New-Generation War." *Military Thought*, Issue: 4 (2013).
http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf.
Accessed: 2014-08-19 16:33:22

¹⁷ Trevorton, Gregory F. *Intelligence for an Age of Terror*. 1 edition. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2009.

¹⁸ Kis-Benedek József. "A Nemzetbiztonsági Szolgálatok Együttműködése (The Cooperation of National Security Services)." *Hadtudomány (Military Science)*, March 2013. (pp. 105)

¹⁹ Flynn: Fixing Intel (pp. 23)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

A legutolsó iraki és afganisztáni tapasztalatok alapján lényegében már megtörtént a hírszerző támogatás átalakításának és a fókuszváltás szükségességnek felismerése, illetve meg is kezdődött a hírszerzési szintek közötti (stratégiaiától a harcászati szintig) integrálása a hagyományostól eltérő kihívások kezelése érdekében. Ennek ellenére még rengeteg a tennivaló a jövőbeni kihívások hatékony kezelése terén. Sőt úgy tűnik, hogy a hadviselés dimenzióinak integrálása, valamint az emberi környezet és a lakossági megítélés előtérbe kerülése a hadviselés során mindenképpen szükségessé teszi a fókusz eltolódást függetlenül attól, hogy irreguláris vagy konvencionális konfliktusról van éppen szó.

Nem meglepő módon minden szükséges képesség és szaktudás a rendelkezésre áll a katonai hírszerző közösségnél, hogy vezető szerepet láthasson el a „hűvös háborúk” megvívásának hírszerző támogatása terén is. A legutóbbi iraki és afganisztáni műveletek során azok a hírszerző és más katonai, kiemelten a különleges műveleti erők voltak képesek a földalatti hálózatok tevékenységének akadályozására, felszámolására, menedékeinek, utánpótlásának, mozgásszabadságának és lakossági támogatásának megszüntetésére, amelyek széles ismeretekkel rendelkeztek a nem-hagyományos hadviselés terén.²⁰ Felhasználva ezeket a tapasztalatokat és tanulva az Ukrajnában zajló eseményekből, a hírszerző tevékenység releváns tétele, illetve a hírszerző közösség szükséges fókuszváltása nem opció, hanem sürgős feladat.

Annak érdekében, hogy egy irreguláris agresszió célkeresztjébe kerülő ország tudjon hasonló eseményeket előre jelezni, a katonai hírszerzésnek képesnek kell lennie a behatoló, vagy a már a területen tartózkodó földalatti mozgalom elemeinek azonosítására és semlegesítésére úgy, hogy ezek érinthetnek lakossági intézményeket is, mint például a médiát, kulturális és vallási szervezeteket, nem kormánysszervezeteket, és külföldről finanszírozott civil mozgalmakat.²¹

Amint megtörtént a szükséges fókuszváltás, a hírszerző közösségnek az információ-áramlás rendjét is meg kell változtatnia. A problémát ugyanis nem a rendelkezésre álló információ elégtelen mennyisége, hanem annak menedzselése jelenti. A felderítő rendszer minden szintjén problémát jelent az elemzőknek az emberi dimenziót érintő, a nem-katonai tevékenységek vagy speciális jelenségek okozta bármilyen anomália azonosításához szükséges háttér információk hiánya miatt.²² Ezért szükséges, hogy minden információ elérhető legyen egy adott fizikai helyen, vagy információmegosztó számítógépes hálózaton. Egy javaslat szerint információk központoknak kellene rendezni és elosztani a hírszerzés által gyűjtött valamennyi információt, mindezt valós időben és a legszélesebb körben a különböző résztvevő szervezetek között.

²⁰ David S. Maxwell. "Is the War on Terrorism Over? Long Live Unconventional Warfare." *Small Wars Journal*, May 21, 2013. <http://smallwarsjournal.com/jml/art/is-the-war-on-terrorism-over-long-live-unconventional-warfare>. Accessed: 2014-08-19 16:41:39

²¹ The Nature and Content of a New-Generation War. (pp. 17)

²² Flynn: Fixing Intel (pp. 18)

A közvetítői szerepkör azonban nem érhet itt véget.²³ Minden felmerülő problémát el kell juttatni a megfelelő szakértő réteghez. A kombinált nem-hagyományos fenyegetések miatt a hírszerző közösségnek fel kell venni a hálózat menedzsmentet a fő feladatai közé, ugyanis ki kell építeni a hírszerzési feladat megoldásához potenciálisan hozzájárulni képes szakértők rendszerét is a befolyásolást támogató és információszerző hálózatok mellett. Egy hírszerző szakembernek azonosítani kell nemcsak azokat, akik használható információval rendelkezhetnek, hanem azokat is, akik képesek az elemző/értékelő munkához érdemben hozzájárulni, és a szükséges ideig be lehet őket kapcsolni az információ áramlás rendszerébe. Így ezek az ideiglenes hírszerző hálózatok már *felderítési feladatok és specifikus problémák köré szerveződnének*, nem pedig információgyűjtési eljárások köré.

A hírszerzési adatok megjelenítésének formája is jelentőséggel bír. A megrendelők jelentősen eltérő igényeinek kielégítése érdekében a hírszerző közösségnek új, egységes információelemző/értékelő eljárásokra is szüksége van. A felderítő közösség legfőbb feladata, hogy pontos és releváns információkat tudjon biztosítani időben a felhasználóknak.

Az emberi dimenzióra vonatkozóan fellelhető információ pusztá mennyisége miatt különösen fontos a rendelkezésre álló képességek és erőforrások szervezése, valamint a nagy mennyiségű adatok időbeni feldolgozása. Például, jelenleg a harcmező felderítő előkészítésnek már elengedhetetlen része a szociális hálózatok feltérképezése, lehetőleg a szociális média nyújtotta lehetőségek kihasználásával. Azonban a hagyományos írásos jelentések csak rendkívül terjedelmesen, a PowerPoint diák pedig csak a szükséges háttérinformációk leegyszerűsítésével képesek közvetíteni döntés-előkészítéshez szükséges ismereteket. A sokrétű követelmények miatt a végső produktumoknak biztosítani kell a megszerzett adatokkal történő interakció lehetőségét is. A vizuális analízis általánosságban egy lehetséges megoldás lehet, mert az inkább magáról a feldolgozási folyamatról, mint annak konkrét eredményéről szól.

KÖVETKEZTETÉSEK

Nagyon fontos, hogy felülvizsgáljuk a képességeinket és álláspontunkat annak érdekében, hogy értelmezni tudjuk, pontosan mi történik a környezetünkben. Sun Tzu óta minden stratégiai gondolkodó igyekszik tisztában lenni saját erejével és korlátaival. A gyorsan és dinamikus változó környezet és az ellenség képességeinek tükrében, ezen tényezők ugyanolyan fontossággal bírnak a harc sikeres megvívása szempontjából.

Annak előrejelzése, hogy az ellenség mire lesz képes a jövőben, lehetővé teszi a saját erők szükséges képességeinek meghatározását és fejlesztését. A jövőbeni orosz képességek eddig példátlan szintű integritással jellemezhetőek, úgymint a hagyományos és

²³ Mivel a fentiek alapján a katonai hírszerzés már nem csak katonai szakterületre kell, hogy irányuljon.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 3. szám

irreguláris hadviselési formák integrációja, a hagyományos katonai és nem katonai (cyber, gazdasági, politikai) aspektusok kombinálása, a rendkívül hatékony információs hadviselési kampány előtérbe kerülése, amelyek ideológia és multimédia által támogatott befolyásoláson alapuló műveletekre épülnek.²⁴

Ez egyértelmű alkalmazkodást jelent egy állam integritásának megtörése érdekében folytatott konfliktusok természetében, ugyanis a határ bármilyen inváziós erővel történő átlépése, kiváltképp a NATO ötödik cikkelyének alkalmazását. Tehát egy olyan formájú hadviselés felemelkedését láthatjuk, ami képes a szövetség reakcióküszöbe alatt is hatékonyan működni azáltal, hogy kihasználja az aszimmetrikus stratégia keltette zavart saját céljai elérése érdekében. Az oroszok demonstrálták, hogy képesek a megfagyott konfliktus felolvasztására, az események érdekeik szerinti befolyásolására, majd a kialakult helyzet újbóli visszafagyasztására.

Ezt egy teljesen integrált hibrid hadviselés keretében valósítják meg. A történelem folyamán a legtöbb stratégiai gondolkodó akkor választotta az irreguláris hadviselést, ha semmilyen más eszköz nem állt rendelkezésére. Még Mao és Giap is megjegyezte, hogy amint lenne lehetőségük konvencionális eszközök alkalmazására, azonnal váltanának irregulárisról hagyományos konfliktusra. De a hadviselés két eddig elkülönülten folytatott formájának ilyen szintű integrációja és az irreguláris forma tudatos választása úgy, hogy lenne lehetőség és képesség hagyományos eszközök alkalmazására, egészen egyedi és a megszokottól eltérő gondolkodásmódot tükröz.

Ebben a tekintetben a hadviselés irreguláris formájának jelentősége tovább növekszik és már nem tekinthető csak a konvencionális gondolkodók másodlagos (vagy tartalék) megoldásának, mert integrált keretek között, lényeges és sarkalatos része a stratégiának. Olyan opcióként kell kezelni, ami széles körű lehetőséget biztosít a stratégiai döntéshozóknak és egyre összetettebbé teszi a jövőbeni konfliktusokat. Vitán felül áll, hogy ha egy nemzet sikeres akar lenni a jövő konfliktusaiban, az adaptáció nem csupán lehetőség, hanem követelmény. Az alkalmazkodás a vezetői gondolkodás és különösen az információs fölény kivívását biztosító kötelékek szervezeti kultúrája terén elengedhetetlen.

Kulcsszavak: Orosz, Ukrán hírszerzés, felkelés, terrorizmus, adaptáció, emberi elme, hibrid hadviselés, irreguláris hadviselés, befolyásolás

Keywords: Intelligence, Ukraine, Russia, Irregular, Adaptation, human mind, Influence Operations, Hybrid Warfare

²⁴ Valery Gerasimov. "Ценность науки в предвидении (The value of science in anticipation - New challenges require to rethink the forms and methods of warfare)." *Военно-промышленный курьер (Military-Industrial Courier)*, February 27, 2013. <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Kis-Benedek József: "A Nemzetbiztonsági Szolgálatok Együttműködése." *Hadtudomány*, Vol. 23, Issue 1-2, Magyar Hadtudományi Társaság (Budapest, 2013 március).
2. Major General Michael T. Flynn (USA), Captain Matt Pottinger (USMC), és Paul D. Batchelor (DIA): "Fixing Intel: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan." *Voices from the field*. Center for a New American Security (Washington, DC, 2010 január).
3. Trevorton, Gregory F.: "Intelligence for an Age of Terror." 1 edition. Cambridge ; Cambridge University Press (New York, 2009).
4. David S. Maxwell: "Is the War on Terrorism Over? Long Live Unconventional Warfare." *Small Wars Journal* (2013 május 21). Internet: <http://smallwarsjournal.com/jrn/art/is-the-war-on-terrorism-over-long-live-unconventional-warfare>. Utolsó elérés: 2014-08-19 16:41:39
5. Staniland, Paul: "Networks of Rebellion: Explaining Insurgent Cohesion and Collapse." 1 edition. Cornell University Press (Ithaca, 2014).
6. Col. S.G. CHEKINOV (Res.), and Lt. Gen. S.A. BOGDANOV (Ret.): "The Nature and Content of a New-Generation War." *Military Thought*, Issue: 4 (2013). Internet: http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf. Utolsó elérés: 2014-08-19 16:33:22
7. Valery Gerasimov: "Ценность науки в предвидении (The value of science in anticipation - New challenges require to rethink the forms and methods of warfare)." *Военно-промышленный курьер (Military-Industrial Courier)*, Issue: 8 (February 27, 2013). Internet: <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>. Utolsó elérés: 2014-08-19 17:07:53